

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

1988

BRNO 1991

bung auf der Parzelle Nr. 133/1 in Lutotín, Bez. Prostějov durchgeführt. Bei der Terrainplanung kam es zur Störung eines zylinderförmigen Objektes, durch Keramik in das 13. Jahrhundert datiert und einer Siedlungsgrube mit einer Körperbestattung aus der älteren Bronzezeit. Das Skelett ruhte in stark angehockter Lage auf der rechten Seite in SW - NO Richtung mit dem Gesicht nach SO. Neben Scherben von größeren Gefäßen wurde in der Nähe des Schlüsselbeines eine kleine Bronzespirale gefunden.

KOSTROVÝ HROB Z HRUBČIC /okr. Prostějov/

Alena Prudká, Muzeum Prostějovska v Prostějově

Nález kostrového hrobu v trati "Podlučí" za šlechtitelskou stanicí byl ohlášen žákem 7. třídy ZŠ Martinem Ivanem z Hrubčic č. 229. Prohlídkou místa bylo zjištěno, že úzká rýha pro plynové potrubí narušila pravěké objekty - dva velmi lehce probarvené zášpy hrobů. Lépe zachovaný objekt byl vybrán k záchrannému výzkumu /proveden 3.10.1988/. Po odebrání ornice o mocnosti 50 cm byl zachycen obdélníkový půdorys hrobové jámy se zaoblenými rohy o rozměrech 160 x 75 - 80 cm a hloubce 70 cm od podloží. Orientována byla ve směru Z - V. Na dně jámy byl uložen skrčený kostrový pohřeb orientovaný shodně s delší osou jámy. Byl uložen na pravém boku, hlava směřovala k Z, obličej otočen k J. Zachovala se horní část kostry: poškozená lebka, hrudník, část páteře, část pánve a dlouhých kostí dolních končetin. V druhé části hrobové jámy za plynovou rýhou se zachovaly pouze kosti patní.

U kostry se nenalezl průvodní materiál /ani ve vybagrované hlíně nebyly střepy, které by bylo možno přiřadit k hrobu/. Orientace nevylučuje možnost zařazení hrobu k únětické kultuře; podle starších nepublikovaných zpráv zde narazili v 50. - 60. letech na únětické hroby při zakládání chmelnice /údaj z obecní kroniky/.

Ein Körpergrab aus Hrubčice /Bez. Prostějov/. Beim Aushub einer Gasleitungsrinne in der Flur Podlučí hinter der Zuchtstation wurde ein Körpergrab gestört. Die Ausmasse der Grabgrube betragen 160 x 75 - 80 cm, die Tiefe 70 cm unter der Ackerkrume, Orientierung W - O. Der Hocker lag auf der rechten Seite mit dem Kopf nach W und dem Gesicht nach S gewendet, ohne weiteren Funden. Nach den Angaben in der Gemeindechronik stieß man hier beim Anlegen eines Hopfenfeldes /50. - 60. Jahre u. Jh./ auf Úněticer Körpergräber.

ŠESTÁ VÝZKUMNÁ SEZÓNA NA CEZAVÁCH U BLUČINY /okr. Brno-venkov/

Milan Salaš, MM Brno

V roce 1988 pokračoval systematický výzkum výšinné lokality na nově otevřené ploše čtverců 12L, 11L a 10L /celkem 75 m²/. Zcela dotčen byl pouze prostor čtverce 12L, čímž byl současně ukončen výzkum na parcele č. 2056/2, další odkryvy jsou situovány již na č. 2056/1.

Ve čtverci 12L byla ornice o mocnosti 0,4 - 0,6 m zčásti odtěžena již v roce 1988 /Salaš 1989/. Nasedala na 0,6 - 0,9 m mocnou vrstvu II, přičemž její horní dvě třetiny /IIa/, tvořené šedou až tmavošedou hlínou, představují druhotné splachy, spodní, avšak nikterak ostře ohraničená část /IIb/ se světle šedou až popelovitou hlínou je vlastní sídlištní vrstvou s intaktními nálezovými situacemi. V hloubce 1,2 - 1,3 m při severní a 1,4 - 1,5 m při jižní stěně nasedala vrstva IIb, probarvená místy již kusy a nepravidelnými vrstvičkami jílu, na černozemní horizont /vrstva III/, představující z hlediska osídlení doby bronzové intaktní podloží. Vrstva III dosahovala na severním konci mocnosti 0,3 m, na jižním ale již 0,6 m a dorovnávala tak původní jižní vypádování žlutozeleného vápnatého jílu a světle žlutohnědé spraše. V polovině čtverce, zhruba ve směru V - Z nabývaly jíly ostřejšího sklonu, indukujícího výraznější terénní depresi terciárního původu, kterou z větší části pak již v pleistocénu zaplnily sprašové návěje. Intaktní jílový a sprašový terén byl tedy odkryt při severní stěně 1,5 - 1,6 m a při jižní 1,9 m hluboko pod úroveň stávajícího povrchu.

Původní horizont velatického osídlení se podařilo zachytit ve vrstvě IIb v abs. hloubce 1,1 - 1,2 m, kde ve volnější kumulaci neopracovaných kamenů, zvrácených kostí a převážně velatických zlomků keramiky byly zjištěny i lidské kosterné pozůstatky. Byl to především neúplný

skelet 4 - 6 letého dítěte, z něhož se v anatomickém pořádku a snad i v náznaku rituální polohy zachovaly pokrčené dolní končetiny s pánví, z horní části skeletu byly nalezeny jen některé, většinou dislokované kosti /obratle, žebra, zlomek lebky, ulna a radius s metatarsálními kůstkami/. Zhruba ve stejné úrovni bylo na ploše čtverce 12L nalezeno i několik izolovaných kostí dospělého jedince a podobně jako v dřívějších analogických situacích zde nechyběly ani bronzové artefakty /např. zlomek kopí, dvě pučičky/. V kontrolním bloku 12 - 11L, 1,8 m od pánve dětského skeletu, se nacházel v abs. hloubce 1,2 m ve vrstvě 11b dokonce další bronzový depot /č. XVIIII/, obsahující srp s řapem, čepel srpů, sekerku se symetricky vykrojenou tlejí a pět měděných slitků, v těsné blízkosti ležel i střep z těla amfory s výzdobou tzv. gotického žebrovaní na plecích /Říhůvský 1982, 19/.

V abs. hloubce 1,3 m, zcela na bázi vrstvy 11b, začínaly vystupovat původní situace a objekty věteřovského osídlení. Zhruba uprostřed plochy čtverce bylo možno pozorovat s narůstající hloubkou stále více lokálně koncentrovanou kumulaci věteřovské keramiky, která posléze končíla v menší kotlovité jámě /obj. 24/, zahloubené přes vrstvu 11l až do jílu. Objekt představoval vlastně lůžko pro keramickou zásobnicí, z níž se v jámě dochovala již jen spodní třetina, některé střepy z vyšších partií zásobnice však byly spolu s množstvím částí dalších nádob spadené uvnitř. Analogický byl i 0,8 m vzdálený objekt 27, tvořený až po okraj do vrstvy 11l a do jílu zapuštěnou celou hrncovitou zásobnicí, v níž se nacházely opět střepy z několika dalších nádob a ve spodní části i lastury. Východně a jihovýchodně od obou objektů se zásobnicemi se v abs. hloubce 1,4 - 1,5 m ve zbytečném jilem probarvené vrstvy 11b, avšak jinak již na úrovni vrstvy 11l, nacházela poslední výraznější plošná kumulace nálezů s věteřovskou keramikou, zvířecími kostmi a větším množstvím lastur. Kromě objektů 24 a 27 byly ve čtverci 12L zjištěny ještě čtyři další, již běžné sídlištní jámy /obj. 16, 23, 25-26/, z toho obj. 16 sem zasahoval ze čtverce 13L a byl zahlouben pouze 0,2 m do vrstvy 11l, ostatní byly zapuštěny až do jílového nebo sprašového podloží. Poslední objekt /č. 28/ zasahoval do prostoru čtverce 12L jen jižním okrajem, takže se jej podařilo identifikovat až na severním profilu čtverce, kde se jevil jako 0,3 m hluboká a 1,0 m široká zapuštěná vrstva 11b do vrstvy 11l. Plošně bude objekt 28 odkryt až po otevření východní části kontrolního bloku 12L-M v příští sezóně.

Výzkum na ploše čtverců 11-10L dosáhl zhruba úrovně původního velatického horizontu, který se s postupem proti svahu nacházel ve stále větší hloubce /11L: 1,1 - 1,3 m; 10L: 1,4 - 1,6 m/, což je v tomto prostoru dáno celkovou konfigurací terénu, tvořeným zde plytkou terasou. Ve čtverci 11L byla v absolutní hloubce 1,1 - 1,3 m v západní části volněji koncentrace kamenů a velatických střepů /převážně ze zásobnic/, která je pokračováním situace s dětským skeletem ve čtverci 12L. Z ostatních zde nalezených předmětů /nepočítáme-li ojedinělé bronzové zlomky a měděné slitky z vyšších, splavených částí vrstvy 11/, je třeba vzpomenout dalšího depotu /č. XVII/, tvořeného tělem sekerky, mezi jejímiž středovými laloky je z jedné strany vložen břit sekerky, z druhé hrot srpů. Ve čtverci 10L se nová, mnohem výraznější kumulace nálezů nacházela při jižní stěně s pokračováním do dosud nezkoumaného čtverce 9L v abs. hloubce 1,4 - 1,6 m. Kumulaci tvořily opět menší neopracované kameny s množstvím zlomků velatické keramiky /zejména ze zásobnic a dvojkónických nádob/, menší měrou se vyskytovaly zlomky mazanice, zvířecí kosti a lastury. Ojediněle se objevily i bronzové artefakty /polotovar náramku, tyčinkovitá dláto/ a zlomkem lebky je zastoupen také antropologický materiál. Celou tuto situaci provázelo ve vrstvě rozptýlené poměrně značné množství spáleného obilí.

Podobně jako ve čtverci 11L i na ploše čtverce 10L bylo v ornici a splavené části vrstvy 11 nalezeno několik pozoruhodnějších předmětů, které přes degradaci své vypovídací hodnoty sekundární polohou mohou mít určitý význam typologicko-chronologický. To je i případ bronzové trojhrbité šipky, nalezené na rozhraní ornice a vrstvy 11, která spolu s ojedinělými horákovskými střepy ze starších Tihelkových výzkumů potvrzuje osídlení Cezav také v pozdním halštátu.

L i t e r a t u r a :

- Říhůvský, J. 1982: Základy středodunajských popelnicových polí na Moravě. Studie AÚ ČSAV v Brně X, 1. Praha.
- Salaš, M. 1989: Pátá výzkumná sezóna na Cezavách u Blučiny /okr. Brno-venkov/. PV 1987, v tisku.

Sechste Grabungssaison auf Cezavy bei Blučina /Bez. Brno-venkov/. Die systematische Erforschung des Zentralteiles der Höhlenlokalität setzte im Jahre 1988 mit der Abdeckung einer neuen Fläche im Ausmass von 75 m² fort. Die eigentliche Siedlungsschicht aus der Bronzezeit /11b/ mit intakten Fundsituationen und Objekten war von der Ackerkrume /I/ und sekundären Anschwemmungen aus höheren Lagen /IIa/ über-

deckt, so dass sie sich 1,1 - 1,4 m unter der Oberfläche befand. Schicht IIb setzte auf den sterilen Schwarzerdehorizont an /Schicht III/ und erst in einer Tiefe von 1,5 - 1,9 m wurden im Westteil der untersuchten Fläche /Quadrat 12L/ intakte Mergel und Löss abgedeckt. Auf der übrigen Fläche, höher gegen den Hang /Quadrat 11L, 10L/, erreichte die Grabung ungefähr das Niveau von Schicht IIb und wird in diesem Raum noch im nächsten Jahr fortsetzen.

Im Quadrat 12L und im anliegenden Teil des Quadrates 11L hat man zuerst im oberen Teil von Schicht IIb /Tiefe 1,1 - 1,2 m/ eine Situation erfasst, die mit der Velaticer Besiedlung der Lokalität zu Beginn der jüngeren Bronzezeit zusammenhängt. Inmitten einer loseren Kummulation mit unbearbeiteten Steinen, Tierknochen und Bruchstücken Velaticer Keramik befand sich auch das unkomplette Skelett eines 4 - 6 jährigen Kindes; von einem weiteren, Erwachsenen Individuum, waren hier nur einige isolierte Knochen zerstreut. Ausser einigen vereinzelt kleineren Bronzeartefakten waren Bestandteil dieser Situation auch zwei Bronzdepots /Nr. XVII - XVIII im Anschluss auf die Nummerierung von J. Řihovský 1982/; das erste bildet der Körper eines Beiles, zwischendessen Mittellappen von der einen Seite die Schneide eines Beiles und von der anderen die Spitze einer Sichel gelegt sind, das Depot XVIII enthält eine Zungensichel, die Klinge einer Sichel, ein Tüllenbeil und fünf kupferne Gußstücke. Im unteren Teil von Schicht IIb /Tiefe 1,3 - 1,4 m/ setzte eine immer mehr lokal konzentrierte Flächenkummulation nunmehr nur mit Věteřover Keramik, Tierknochen und Muscheln fort. Gleichzeitig begannen hier Věteřover Objekte hervorzutreten, die in Schicht III eingetieft waren und von denen einige mit ihrem unteren Teil bis in den Tegel oder Löss reichten. Zwei Objekte /Nr. 24, 27/ bildeten eigentlich Lager zum Einsetzen von keramischen Vorratsgefäßen; von einem blieb nur der untere Teil erhalten, das zweite /Obj. 27/ war dank dem Einlassen in das Liegende bis zum Rand komplett. Die übrigen Objekte /Nr. 16, 23, 25-26/ stellten übliche Věteřover Siedlungsgruben vor.

Im Quadrat 10L äusserte sich der ursprüngliche Velaticer Horizont in einer Tiefe von 1,4 - 1,6 m mit einer ausdrucksvollen Flächenkummulation von Funden mit kleineren unbearbeiteten Steinen, Bruchstücken Velaticer Keramik, Lehmewurfbrocken, Tierknochen und Muscheln. Vereinzelt erschienen Bronzeartefakte und durch das Bruchstück eines Schädels ist auch das anthropologische Material vertreten. Die gesamte Situation begleitete in der Schicht zerstreutes verbranntes Getreide. Die Befunde aus der Ackerkrume und dem abgeschwemmten Teil von Schicht II haben zwar infolge der sekundären Lage eine verminderte Aussagekraft, können jedoch eine gewisse typologisch-chronologische Bedeutung haben. Ein Beispiel dafür ist auch die bronzene dreiflügelige Pfeilspitze, die gemeinsam mit vereinzelt Horákovover Scherben aus älteren Ausgrabungen nun verlässlich eine Besiedlung von Cezavy auch in der späten Hallstattzeit belegt.

VĚTEŘOVSKÉ A HORÁKOVSKÉ SÍDLIŠTĚ V PERNÉ /okr. Břeclav/

Ivo R a k o v s k ý , AÚ ČSAV Brno, Jaroslav P e š k a , Petr V i t u l a , RM Mikulov

Počátkem února 1988 začaly práce na rekultivaci terénu v katastru obce Perná. Skryvkou ornice a následnými přesuny zeminy byla narušena poměrně rozsáhlá sídliště věteřovské skupiny a horákovské kultury.

Lokalita se nachází na jihozápadním svahu vrchu Obory, asi 100 m vlevo od silnice Perná - Klentnice, v trati "Pod lomem". Strmé úbočí zde přechází ve stupňovité plató, které je nejpřístupnější od západu. Záchranný archeologický výzkum zde provedli pracovníci RM Mikulov ve spolupráci s AÚ ČSAV Brno. Na ploše o rozloze přibližně 100 x 40 m bylo prozkoumáno celkem 45 objektů, z toho 20 náleželo věteřovské skupině a 25 kultuře horákovské. Výzkumem byl získán velmi početný a důležitý materiál. V hmotné náplni věteřovské skupiny lze mimo jiné sledovat doklady jihovýchodních kontaktů či vlivů. Datování sídliště odpovídá zhruba průběhu stupně BA2. Z 25 horákovských objektů můžeme 5 považovat za obytné zemnice nebo polozemnice. Nejzajímavější je polozemnicová chata 10, jejíž půdorys tvoří čtverec se stranami dlouhými přibližně 4,5 m. Ve dně po obvodu jsou rozmístěny řady kůlových jamek, které dokládají svistou nadzemní konstrukci stěn. Tento typ halštatského obydlí je na jižní Moravě neobvyklý. Jeho analogie bude nutné hledat v Dolním Rakousku, případně na jihozápadním Slovensku v prostředí kultury kalenderberské. Hmotnou náplň horákovského sídliště tvoří velmi bohatý keramický soubor, který vykazuje značnou relativně chronologickou nesourodost, vypovídající o tom, že jednotlivé skupiny objektů nejsou současné. Tento jev byl sledován již dříve na jiných sídlištích s větším počtem objektů /Troubsko, Rajhradice, Brno - Královo Pole/. Jeho potvrzení a objasnění je otázkou dalšího podrobného rozboru větších nálezových celků. Rámcově můžeme zatím sídliště v Per-

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1988
BRNO 1991

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, Koliště 17/19
Odpovědný redaktor : Dr. J. Tejral
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : L. Trávníčková
Tisk : Oblastní ediční středisko Jihomoravské základny pracovišť ČSAV
v Brně,
technický redaktor J. Keprt
Evidenční číslo : ÚVTEL - 73332
Náklad : 450 kusů - neprodejné
Vydáno jako rukopis